

УПРОВАДЖЕННЯ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Постановка проблеми. Входження України до єдиного європейського освітнього простору є пріоритетним завданням як для системи вищої освіти в цілому, так і для кожного вищого педагогічного навчального закладу зокрема. Згідно з новими концепціями освітнього процесу у вищій школі основними є тенденції оцінювання навчальних досягнень студентів, майбутніх вихователів, за допомогою *тестів*. Педагогічне тестування є сучасним, діагностичним, об'єктивним та ефективним засобом контролю знань студентів.

У теперішній час вища школа знаходиться на шляху переходу до інтенсивних методів навчання, здійснюється пошук більш ефективних форм педагогічного контролю. У зв'язку з цим зростає актуальність наукових досліджень з проблеми якості підготовки, так як успішне вирішення цієї проблеми може істотно підвищити професійну підготовку майбутніх фахівців з дошкільної освіти. Упровадження нового Базового компоненту дошкільної освіти потребує інтеграції, проектування у освітній діяльності вихователів. Ці завдання можуть виконати лише професійно підготовлені вихователі, які навчалися за новітніми освітніми технологіями, відповідно до сучасних тенденцій розвитку дошкільля.

Мета статті — уточнити дефініції тестового контролю, розкрити його можливості в практиці навчання майбутніх вихователів.

Аналіз попередніх досліджень та публікацій. Науково-методичні засади педагогічної діагностики висвітлювалися в роботах В. Аванесова, Я. Болубаша, І. Булах, Л. Бурлачука, Ю. Мальованого, М. Мруги, П. Підкасистого, С. Смирнова, Д. Чернилевського [1; 2; 3; 4; 5].

Виклад основного матеріалу. Систематичне отримання викладачем об'єктивної інформації про перебіг і результати навчально-пізнавальної діяльності студентів є важливою умовою підвищення ефективності навчального процесу й професійно-педагогічної підготовки загалом, оскільки освітній процес реалізується через взаємодію його учасників. Канал зворотного зв'язку є надзвичайно важливим для викладача, оскільки дає можливість діагностувати й оцінювати результати освітнього процесу, прогнозувати наступний етап навчання на основі досягнутого, диференціювати методи навчання з урахуванням індивідуальних особливостей студентів, коректувати свої професійні дії. Для студента зворотний зв'язок дає можливість побачити свої недоліки й досягнення, отримати оцінку своєї навчально-пізнавальної діяльності, поради щодо її коректування. Тобто контроль педагога за процесом і результатом праці спрямовано як на діяльність студентів, так і на власну діяльність, а також на взаємодію студентів і педагога. Успішне вирішення цих завдань багато в чому буде визначати загальний рівень якості вищої освіти.

Тестовий контроль за результатами освітнього процесу в вищому навчальному закладі, як один із видів педагогічного контролю, є складовою менеджменту освіти. Якісні показники підготовки майбутніх вихователів допомагає визначити моніторинг якості їхньої підготовки. З'ясуванню сутності моніторингу може посприяти його співставлення з контролем. У синонімічному аспекті поняття «моніторинг» іноді підміняється поняттям «контроль». В українському педагогічному словнику тлумачення терміну «моніторинг» поки ще відсутнє. Але значення слова «монітор» (англ. *monitor* від лат. *monitor* — той, що контролює) говорить про подібність функцій двох понять, тобто контролю і моніторингу.

The All Nations English Dictionary пропонує такий варіант перекладу дієслова monitor v. — to watch, to listen, to examine. The All Nations English Dictionary. Copyright 1992 by All Nations.— спостерігати, слухати, перевіряти; а дієслова control v. — керувати, регулювати, контролювати, перевіряти. Як бачимо, переклад частково тотожний. Моніторинг і контроль мають багато спільного:

- контроль, як і моніторинг, забезпечує зворотний зв'язок, інформує про стан справ;

- об'єктами контролю, як і моніторингу, можуть бути і процес, і результат навчальної діяльності; суб'єктами моніторингу і контролю можуть бути адміністрація, завідувачі кафедр, викладачі і самі студенти;

- контроль і моніторинг можна співвідносити за видами, формами і методами (попередній контроль — вхідний моніторинг; поточний контроль — проміжний моніторинг; підсумковий контроль — вихідний моніторинг; тематичний контроль — вибіркового моніторингу; фронтальний контроль — комплексний моніторинг). Вважаємо, що контроль заклав фундамент для створення моніторингу, який є багатограним процесом, до складу якого невід'ємно входить контроль. Необхідно приділити увагу співвідношенню процесів моніторингу, оцінювання і особливостям, які тісно пов'язані з ними.

Вперше ідею всестороннього контролю знань, умінь та навичок теоретично в своїй праці «Велика дидактика» обґрунтував Я. Коменський. Надалі в дидактичних системах інших педагогів також достатньо уваги приділялось контролю над засвоєнням знань. Так, А. Дістерверг уперше висловив думку про використання форм контролю та його неперервності [6].

У сучасній дидактиці здійснюється інтенсивний пошук шляхів керівництва навчальним процесом на всіх його стадіях, від розробки його змісту до перевірки результатів, зокрема використання об'єктивних методів діагностики, які дають повні й точні відомості про якість навчального процесу. Одним із таких методів, який набув широкого використання в останні роки, є дидактичне тестування. Відтак, існує необхідність визначення особливостей використання дидактичного тестування як одного з найбільш ефективних методів педагогічної діагностики в умовах сучасної вищої школи. Тестування є одним з методів педагогічного оцінювання, яке може здійснюватись з різною метою і відповідно бути формуючим (або поточним) та підсумковим. Для кожного випадку мають бути розроблені спеціальні тести, що відповідають меті та завданням цього тестування.

Вивчаючи науковий підхід В. Аванесова [1] і А. Майорова [4], під професійно зорієнтованим педагогічним тестом, ми розуміємо систему специфічних завдань певного змісту, з поступовим ускладненням з метою об'єктивної оцінки структури, рівня та якості підготовки студентів до професійної діяльності. Проте у вітчизняній та зарубіжній психолого-педагогічній літературі немає єдиного підходу до питання класифікації тестів, які використовуються для оцінювання знань. Так, Л. Банкевич, Л. Бечмен, В. Коккота, М. Портал, С. Суворов, Дж. Харріс пропонують класифікувати педагогічні тести відповідно до мети тестування. І. Зварич, В. Ландсман розрізняють тести, що використовуються під час проведення різних видів контролю. Г. Артюшин, Н. Давидкіна та інші науковці розрізняють тести за структурою побудови [6].

Для діагностування успішності навчання розробляються спеціальні методи, які різними авторами називаються тестами навчальних досягнень, тестами успішності, дидактичними тестами. В. Аванесов використовує термін «педагогічний тест» і визначає його як систему репрезентативних паралельних завдань зростаючої складності, специфічної форми, яка дозволяє якісно і ефективно виміряти рівень і структуру підготовленості студентів [1].

Одним із завдань тестового контролю є визначення того, які саме знання, уміння, навички можуть бути виміряні за допомогою педагогічного тесту. Будь-яка навчальна

дисципліна визначається як система знань, як система видів навчально-пізнавальної діяльності, як елемент структури навчального плану. У підготовці дидактичних тестів як методу діагностики важливо врахувати перші два аспекти. Компоненти системи знань навчальної дисципліни досить різні — це понятійний апарат, теоретичні твердження, різноманітні точки зору на педагогічні явища, терміни, опис педагогічних процесів і явищ, педагогічні теорії і закони тощо, які у сукупності становлять тезаурус дисципліни. Загальнопедагогічна підготовка покладена в основу підготовки майбутніх вихователів ДНЗ до роботи з дошкільниками. Педагогічна підготовка у ВНЗ не тільки обумовлює професійне становлення студентів, але й виконує зорієнтовуючі, розвивальні, теоретичні, методологічні і діяльнісні функції. Педагогічна теорія озброює майбутнього вихователя методом теоретичного аналізу, розкриває сутність, діалектичну природу, головні закономірності педагогічного процесу, забезпечує розуміння всього багатства педагогічних явищ, їх внутрішніх зв'язків і можливість прогнозування їх розвитку.

Дидактичне тестування надає викладачеві можливості перевірити базові знання, поєднуючи різний зміст навчального матеріалу та різні типи тестових завдань. Окрім того, дидактичне тестування дає змогу побачити результати навчально-пізнавальної діяльності студентів на різних етапах засвоєння знань, умінь, навичок: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез.

При розробці тестів важливо наскільки вони відповідають запроєктованим цілям навчання, освіти, розвитку студентів. Найважливішими критеріями якості дидактичних тестів визначаються: надійність — ступінь стійкості результатів, тобто отримання стійких результатів, безвідмовність, довготривалість, збереженість при заданих умовах; валідність — відповідність отриманих результатів цілям тестування; визначеність — простота тесту, його зрозумілість усій групі студентів; об'єктивність — мінімальність суб'єктивного впливу тих, хто проводить тестування, і досягнення при цьому максимальних результатів; точність — визначає мінімальну похибку, з якою можна провести вимірювання цим методом; ефективність — тест, який забезпечує при інших рівних умовах більшу кількість відповідей за одиницю часу, є більш ефективним.

Дидактичне тестування як метод діагностики навчальних досягнень студентів може бути ефективним лише за умови відповідності означеним критеріям та якісного складання тестових завдань. На наш погляд, технологія складання дидактичних тестів включає декілька послідовних етапів:

1. Визначення мети тестування (що оцінюється: знання, уміння, якого рівня тощо); виділення вимог до оцінювання знань, умінь, навичок (розробка шкали оцінювання, модель інтерпретації отриманих балів).
2. Визначення змісту матеріалу, що підлягає тестуванню, кількості завдань, установлення рівня їхньої складності.
3. Складання тестових завдань: створення інструкції тестового завдання; розробка запитальної частини тестового завдання; створення відповіді на тестове завдання.
4. Процедура валідації тестових завдань.
5. Внесення коректив (за необхідності) у зміст тестових завдань.

Розвиток соціального, психологічного та інших напрямлень тестування дозволяє зазначити, що тестологія — це наука про принципи розробки, наукової апробації та ефективного застосування тестів, здійснення тестування та аналізу результатів у різних галузях діяльності.

А. Майоров у своїх дослідженнях висуває гіпотезу про те, що тести не тільки більш якісний, але і значно більш об'єктивний спосіб оцінювання, де об'єктивність тестування досягається шляхом стандартизації процедури проведення та шляхом стандартизації і перевірки показників якості окремих завдань для майбутніх вихователів і тестів уцілому [4].

З досліджень А. Малихіна видно, що перевагами тестового контролю є: оперативність контролю і економія часу, що витрачається на перевірку рівня знань

студентів; можливість одночасного тестування великої кількості студентів; можливість контролю широкого діапазону набутих знань; перевірки результативності самостійної роботи студентів з теми або розділу навчального курсу; більш об'єктивна оцінка набутих знань, умінь, навичок і уникнення при цьому можливості суб'єктивізму з боку викладача; забезпечення індивідуального підходу; можливість швидкого інформування студентів про результати тестування; використання ПК, що підвищує ефективність тестового контролю [5]. Зовнішнє стандартизоване тестування дозволяє реалізувати ряд важливих функцій: діагностична, контролююча, розвиваюча, мотиваційна, організаційна.

Поступово тестовий контроль стає не тільки засобом визначення рівня навчальних досягнень, але і сучасної технології навчання та розвитку студентів. Об'єктивна оцінка рівня навчальних досягнень дозволяє майбутньому вихователю самоідентифікувати себе в зовнішньому середовищі, визначити свій рейтинг за визначеними показниками, виявляти та мобілізувати свої можливості для досягнення результату, намітити план актуальних дій відповідно до власної мотивації та системи цінностей.

Нами визначено, що розробка тесту підсумовуючого контролю передбачає не тільки експертну оцінку змістовної значимості всіх елементів курсу, але і забезпечення конструктивної та критеріальної валідності. Тільки статистично значимі показники валідності та надійності тесту можуть слугувати обґрунтуванням рекомендувати його для сертифікації в якості діагностичного інструменту.

Слід зазначити, що тестовий контроль знань студентів не суперечить іншим формам педагогічного контролю, які ґрунтуються на безпосередньому спілкуванні викладача зі студентами. Проте, саме тестовий контроль надає викладачеві об'єктивну інформацію про рівень знань студентів, про прогалини в їхній підготовці, про причини цих прогалин.

Тестові завдання з дошкільної педагогіки мають важливе значення в навчальному процесі педагогічного ВНЗ, а саме для майбутніх вихователів. Вони дозволяють викладачеві відслідкувати процес передачі знань, динаміку засвоєння і розвитку здатності вільного володіння та оперування теоретичною і методичною інформацією. За нашими дослідженнями тести для майбутніх вихователів включають педагогічну майстерність вихователя ДНЗ, педагогічну техніку вихователя ДНЗ, культуру спілкування вихователя дошкільного закладу, взаємозв'язок педагогічної і театральної, акторської діяльності, професійну етику вихователя ДНЗ, самовдосконалення та самоосвіту вихователя ДНЗ, методику педагогічного впливу на дітей, батьків, риторичну культуру вихователя дошкільного закладу, інтерактивні технології навчання у фаховій підготовці і професійній діяльності вихователя.

Сучасний етап розвитку освітньої системи передбачає збільшення обсягу та ускладнення змісту соціокультурного досвіду, необхідного для засвоєння дітьми дошкільного віку, а відповідно і пошук найбільш ефективних форм освітньо-виховної роботи, вдосконалення професійної підготовки майбутніх вихователів ДНЗ. Дошкільним навчальним закладам потрібен вихователь, котрий спроможний створювати умови для всебічного розвитку та саморозвитку дітей. Одним із шляхів вирішення проблеми та перевірки якості підготовки і є тестування.

Найбільше поширення в педагогічній практиці педагогічних вищих навчальних закладів знайшли наступні форми тестових завдань:

- тестові завдання закритої форми, коли пропонується декілька варіантів готових тверджень, з яких потрібно вибрати одне, що є істиним;
- тестові завдання відкритої форми, яка допомагає студенту оволодіти ключовими поняттями навчальних дисциплін;
- завдання на відповідність, коли необхідно встановити відповідність елементів однієї множинності елементами іншого;
- тестові завдання на встановлення правильної послідовності тих чи інших дій, процесів, операцій.

Для визначення психолого-педагогічної готовності студентів до взаємодії із

дошкільниками нами запроваджені тести, які включають наступні компоненти діяльності:

- мотиваційну направленість на взаємодію з дошкільниками;
- володіння різноманітними мовними прийомами організації взаємодії з дошкільниками;
- рефлексію професійної діяльності;
- якості мислення: гнучкість, логічність, дедуктивність;
- сформованість суб'єкт-суб'єктної позиції взаємодії з дошкільниками;
- емоційність.

Тестові завдання з дошкільної педагогіки мають важливе значення в навчальному процесі педагогічного ВНЗ. Вони дозволяють викладачеві відслідкувати процес передачі знань, динаміку засвоєння і розвитку здатності вільного володіння та оперування теоретичною і методичною інформацією. За допомогою тестів можна визначити основні компетенції вихователів: праксеологічні, мовленнєво-комунікативні, креативні, морально-етичні, інформаційно-медіальні. Майбутні вихователі під час навчання у ВНЗ мають набути знань і практичних умінь для складання тестів, які будуть необхідні їм у роботі з дітьми. Готовність до навчально-виховної роботи в дошкільному закладі становить базис професійної підготовки до педагогічної діяльності і потребує пошуків у створенні цілісної ефективної системи цієї підготовки.

Висновки. На основі проведених нами досліджень ми можемо зробити висновок про те, що педагогічне тестування є однією з найбільш технологічних форм оцінки рівня навчальних досягнень студентів педагогічних ВНЗ. Отже, створення і застосування тестового контролю знань студентів є необхідною умовою діяльності вищих педагогічних навчальних закладів. Тестовий контроль може використовуватись для актуалізації знань студентів, встановлення рівнів успішності академічних груп та окремих студентів, аналізу різних форм і методів навчання, підсумкового оцінювання. Систематизовані матеріали з питань діагностики та розроблена технологія моніторингу якості підготовки майбутніх вихователів із системою оцінювання його діяльності допоможуть фахівцям дошкільної освіти конструктивно й об'єктивно підходити до здійснення моніторингових досліджень за необхідними параметрами.

Література:

1. Аванесов В.С. Роль тестов в современной организации управления учебным процессом в высшей школе. Тез. докл. / В.С. Аванесов //Материалы Международной конференции «Экономика и управление высшей школой».- Красногорск, 12-14 мая 1992.- С.152-153.
2. Горбатов Д.С. Тестирование учебных достижений: критериально-ориентированный подход / Д.С. Горбатов // Педагогика. — 1995. — N 4. — С. 105-110.
3. Долинер Л.И. Компьютерные тесты успеваемости как средство оптимизации учебного процесса/Л.И.Долинер // Вестник Московского ун-та. Серия 20. —Педагогическое образование. — 2004. — N 2. — С. 25-56.
4. Майоров А.Н. Теория и практика создания тестов для системы образования. (Как выбирать, создавать и использовать тесты для целей образования). — М.: Народное образование, 2000. — 352 с.
5. Малихін А. Тестовий контроль і підвищення якості освіти у вищій педагогічній школі / А. Малихін // Рідна школа. —2006. — Червень. — С. 9-11.
6. Столяренко Л.Д. Основы психологии. — Ростов-на-Дону: «Феникс», 1999. — 672с, с. 295.

У статті акцентується увага на тестовому контролі як засобі виміру якості підготовки майбутніх вихователів у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: *тест, підготовка, вихователь, якість.*

В статье акцентируется внимание на тестовом контроле как способе измерения качества подготовки будущих воспитателей в высшем учебном заведении.

Ключевые слова: *тест, подготовка, воспитатель, качество.*

In article the attention is focused on test control as a way of measurement of quality of training of future tutors in a higher educational institution.

Key words: *test, preparation, teacher, quality.*